דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו
בשבת התוועדות דקהלתינו הק'
פרשת שמות תשע"ד לפ"ק
בעיר קאנעטיקוט יצ"ו

יוצא לאור ע"י
מכון מעדני מלך וויען

גליון תש"פ

לעילוי נשמת

האשה החשובה מרת **עטיא**

ב"ר יקותיאל יהודה ע"ה

נפטרה כ"ט שבט תשע"ג לפ"ק

ת.נ.צ.ב.ה

נתנדב ע"י משפחתה

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען
185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

בכניסת השבת
שבת התועדות פ' שמות תשע"ד לפ"ק

ברוכים הבאים בשם ה', הנני לקדם בברכה את כל הציבור שהתאספו לבוא ולהשתתף בשבת התוועדות, דייני קהלתינו, וזקני בעלי בתים, האברכים תלמידי המתיבתא. ובכניסת השבת מן הראוי לומר איזה דיבורים, להתבונן בהתועלת והתכלית שנוכל להשיג בשבת זו.

הכתוב אומר בפרשתנו, ובאת אתה וזקני ישראל אל מלך מצרים ואמרתם אליו וגו', נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לה' אלקינו (ג-יח). ויש להבין אם כוונתם באמת רק לזבוח לה', מי מעכב אותם מליקח רשות לזבוח שם בארצם, ולמה צריכין עבור זה ללכת אל מדבר שממה. ובאמת בסופו כבר הסכים פרעה שילכו לזבוח, אלא אמר להם, לכו זבחו לאלקיכם 'בארץ' (ט-כא), ופרש"י במקומכם ולא תלכו במדבר. וישראל השיבו לו לא נכון לעשות כן וגו', הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו.

ויש לומר בזה עוד, כי מבשרי אחזה אלו-ה, אנו רואים בני אדם כשרוצים קצת מנוחה מעמל וטירדת העבודה, הם עוזבים את הבית לנסוע למקום אחר, ולפעמים גם למדינה אחרת, על איזה ימים למנוחה. ואם כי על פי רוב ביתם מורחב יותר, ובהמקום שהם נוסעים יש להם רק חדר קטן, ויש טורח הדרך, וגם המאכלים לא מסודרים שם כמו בבית, מכל מקום הם צריכים 'למנוחת הדעת' יותר ממנוחת הגוף, ואין רוצים שיהיו נגד עיניו ביתו ובית מסחרו, אפילו האנשים אשר ביניהם הוא שוהה בעת טירדתו, שרוצה לשכוח הכל עד שלא יעלו על זכרונו כלל, ואינו רוצה לראותם, ובזה מרחיב דעתו. וכמו כן אמרו ישראל לפרעה, מעבודת הפרך בחומר ובלבנים אי אפשר לצאת וליכנס לעבודת הבורא.

בראותינו הבניינים שאנו בונים בעמל, והמצרים הנוגשים לנגד עינינו, לא נוכל לאמץ דעתינו לעבודת ה', דרך שלשת ימים נלך במדבר, ושם כאשר נעביר כל העבר מנגד עינינו נוכל לאמץ דעתינו לזבוח לה'.

וכמו כן בכל שבוע ניתן לנו יום אחד לקדושה ולמנוחה, מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה (שבת י:), טרודים כל השבוע בענייני עולם הזה, ואין הדעת פנוי, וחסר ההרחבת הדעת, להתבונן בתכלית חיינו להשתעבד לעבודת בוראנו, ועל כן נתן לנו ה' יום של מנוחה, יום השבת קודש, ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך (שמות כ-ט), וברש"י כשתבא שבת יהא בעיניך כל מלאכתך עשויה, שלא תהרהר אחר מלאכה ע"כ, ויום השביעי תהיה שבת לה' אלקיך. אמנם עדיין אין זה מנוחה שלימה, שהרי עדיין הוא נמצא בביתו ורואה לנגד עיניו הדברים המטרידים אותו כל השבוע. ולכן בימי קדם היו חסידים הראשונים עוזבים את ביתם מזמן לזמן על שבת ומועד ונוסע להיות במחיצת רבו, לשכוח מכל ענייני החול שמסתובב בהם כל ימי השבוע, ולהקדיש יום אחד כולו לה' בהרחבת הדעת דקדושה.

ובימינו אלה שגם זה נתמעט, מזמן לזמן עושין שבת התועדות, עוזבים את ביתם ובני ביתם להיות במחיצה עם חברים יראי ה' חושבי שמו, אשר איש לרעהו יאמר חזק, ובמחיצה אחת עם רבם ומנהיגם. להיות להם השבת ליום התעלות בשמיעת דברי תורה ומוסר והדרכה, ולהיות התפלות בחיות ובכוונה, ובשירות ותשבחות לא-ל חי. ואם כל שבת היא מתנה טובה מבית גנזיו של הקב"ה, אשר יראת ה' היא אוצרו, מכל שכן שבת כזה, המנצל אותה כראוי יוכל לקבל חיזוק רב במצבו, ולהתעלות להיות כאיש חדש שיוכל לעמוד איתן בנסיונות הזמן.

ויעקב אבינו כאשר קרא את בניו, ורצה לגלות להם את הקץ, והביט אל עקבתא דמשיחא בגודל הנסיונות, קומץ קטן של יראי ה' בעולם בין האומות, אמר להם האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (בראשית מט-א), ופירשו המפרשים 'אשר יקרא' מלשון קרירות, היהדות תהא בקרירות, ויחסר החמימות שהיה בוער בכל לב ישראל בימים הקדמונים, ידורו בין אומות שפלים, בעולם משוקע בתאות עולם הזה, מלא כפירה ומינות, דרכי הגויים חודרים לבתי ישראל, ואי אפשר להבדל מהם, ויגיע זמן שיתקררו מעבודת השם, התפלה יהיה בלי חמימות, והמצות יקיימו כמצות אנשים מלומדה, ואז האספו ואגידה לכם, אין עצה

אחרת אלא להתאסף יחד מזמן לזמן, שבתים וימים טובים, ליתן חיזוק ולקבל אומץ אחד מחבירו, ורק אז יוכלו לעמוד ולא להגרר אחר דרכי העולם, והאספו ואגידה לכם, תתאספו ותתאגדו יחד כאשר יהיה קר לכם באחרים הימים.

יסופר על המגיד מדובנא זצ״ל, שכידוע היה ראש מושלי המשלים, ורוב דרשותיו המליץ תמיד עם משל. ושאלו אותו למה הוא משתמש כל כך עם משלים, ואמר אענה לכם גם על זה במשל, מעשה בנער שחלה והגיע עד שערי מות, הרופא היה אובד עצות, כי היתה בידו תרופה להמחלה, ואף הכינה בכף, אך החולה חושק וסיתם את שפתיו זו בזו ומסרב לבלעה. מה עשה האב, הזעיק בדחן אל מיטת בנו, ולאחר שהלה השמיע מילי דבדיחותא, פרץ החולה בשחוק פיו, והרופא ניצל את ההזדמנות, ובמהירות שפך את התרופה אל תוך הפה הפתוח. והסביר המגיד, כך גם פועל המשל בלב האדם, שכאשר שומעים משל נפלא באותו רגע נפתח לב האדם, ואז תוך ידי כך קל יותר לקלוט עניני חכמה ומוסר ע״כ.

וכמו כן לענינינו, אנו טרודים בכל השנה בטירדות שונות, לכל אחד יש דברים המעיקים על הלב, ולבנו אטום, ואף כששומעים דברי מוסר, הסמן לב העם הזה ואזניו השע, ואינו נכנס אל לבו. אך בבוא שבת כזה שעוזב את הכל אחוריו בבית, ומזמינים לו דירה ובית נאה המרחבת דעתו של אדם, בסעודות משובחות ובשירה ובזמרה, ומתרחב לבו ודעתו של האדם, אז יכולים לקלוט הדברים ששומעים ביתר שאת וביתר עז, להיות הדברי תורה ומוסר ששומעים במשך השבת עושים רושם.

מצינו כאשר הבית המקדש היה קיים היה מצות ה׳ שיעזוב כל אחד את ביתו, שלש פעמים בשנה, לעלות לירושלים עיר הקודש, ויראה כל זכורך את פני ה׳ אלקיך במקום אשר יבחר (שמות כג-יז), להתבסם מקדושת המקום ומראיית עבודת הכהנים בעבודתם, ולהתעלות בקדושה יתירה, עד שישאר עליו רושם דקדושה עד המועד הבא. ואין ספק שכל זה השאיר באמת רושם גם על הפחות שבישראל. אמנם לא היה הדבר שוה בכל ישראל, אלא היה תלוי באיזה הכנת הלב היה בא, וכמו שדרשו חז״ל (חגיגה ג.) כדרך שבא לראות כך בא ליראות, כפי מה שהזמין עצמו בתחלה, כך קיבל ההשפעה ממנה. מי שעזב ביתו לבוא לבית ה׳, וסילק עצמו מכל הדברים המטרידים, ופתח את לבו בכל רחבו כדי שיוכל למלאותו מאור ה׳, הוא

בא אחר כך חוזר לביתו מלא וגדוש ביראת ה'. אבל מי שבא כדי לענג ולהשתעשע ביחד עם רעיו, וליקח בחול המועד תמונות שם וכדומה, אז כאשר בא כן יצא. - וכן הוא כאשר מתועדים בשבת התועדות, מי שבא בכוונה לפרוש עצמו מכל עניני עולם הסובבים אותו בבית, ורוצה להקדיש שבת אחת קודש לה', להיות לו יומא דנשמתין, רק הוא יוכל למלאות נפשו ולקבל ממנו חיזוק, ולקבל הדרכה איך יבלה ימיו ושנותיו.

ואסיים בסיפור מהגה"צ מווייטצען זצ"ל, בעמח"ס שו"ת בנין צבי, שפעם היה מרן מסאטמאר זי"ע בעיר שיקאגא עבור מעות למוסדותיו בימים הקדמונים. והיה שם באחד משבתות ימי השובבי"ם, ואמר הוא למרן זצ"ל שיש לו קורת רוח שיוכל בשבת זו לשמוע בסעודה שלישית 'שובבי"ם תורה', שהיה רגיל להשמיע בשבועות אלו. ואמר לו מרן שלא יאמר כעת תורה בנוסח זה. וכאשר שאל לו טעמו, השיב כי לומר תורה כזה צריך להיות לו אתו עמו גם העולם שלו. והיינו שאינו יכולים להשפיע דברי התעוררות כראוי אלא אם יש מקבלים כאלו הרוצים לשמוע הדיבורים ולקבלם. וכשמתאספים בכוונה רצויה שרוצים לקבל, אז נותן ה' כוחות להמשפיעים שיוכלו להשפיע, ולהמקבלים שיוכלו לקבל.

ויתן ה' שיתעלה כבוד שמים, בכנסיה זו שהוא לשם שמים שסופה להתקיים. ויתן להמשפיעים כח להשפיע, ולהמקבלים לב לקבל. ולאדם מערכי לב, כפי מה שהאדם מעריך את לבו לשמוע, מה' מענה לשון. וליכנס לשב"ק באויר מרומם של קדושה, ואלמלי שומרים ישראל שבת אחת כראוי מיד נגאלין במהרה דידן בביאת בן דוד.

בסעודת יום שב"ק

שבת התועדות פ' שמות תשע"ד לפ"ק

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה (א-א). וברש"י להודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים, שמוציאן במספר ומכניסן במספר ובשמותם, שנאמר (ישעיה מ-כו) המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא ע"כ. ובמדרש (שמו"ר א-ג) שקולין הם ישראל כצבא השמים, נאמר כאן שמות, ונאמר בכוכבים שמות שנאמר (תהלים קמז-ד) מונה מספר לכוכבים לכולם שמות

יקרא וכו'. ולפי שהם משולים לכוכבים קרא שמות לכולם ע"כ.

הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות

ונראה לומר עוד נקודה במה שהשוה ה' את ישראל לכוכבים. דהנה הכתוב אומר (בראשית מט-יב) חכלילי עינים מיין ולבן שינים מחלב, פשטיה דקרא במאי כתיב, כי אתא רב דימי אמר, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, רבש"ע רמוז בעיניך [ותתרגם לשון שחוק ומחוך, חוך לי בעיניים שלך] דבסים מחמרא [וטוב לי מיין כשתראני פנים צהובות ושוחקות], ואחוי לי שיניך [אף זו לשון שחוק, שהשוחק שיניו נגלין] דבסים מחלבא. מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר טוב המלבין שינים לחבירו יותר ממשקהו חלב שנאמר ולבן שינים מחלב, אל תיקרי לבן שינים, אלא ליבון שינים ע"כ. והיינו שחז"ל הפליגו שלהראות אות אהבה וסבר פנים יפות לחבירו הוא חשוב יותר מליתן לו צדקה להשקותו כוס חלב. וכמו שפירשו המשנה (אבות א-טו) והוי מקבל את כל האדם 'בסבר' פנים יפות, גם בזמן שלבך בל עמך, וחסר ממך מתוך תוכו הפנים יפות, מכל מקום התנהג עם חברך באופן שיסבור ויחשוב שיש לך פנים יפות אליו.

יסופר על הרה"ק מסלונים זצ"ל שאמר פעם, הן ידוע כי בסלונים יש דגוש גדול על יום השבת, ואמר פעם, שבת אחת עולה בחשיבותו יותר לעבודת מאה ימי חול, ואמירת נשמת כראוי בשבת עולה על כמה ימי שבת פשוטים, אבל ליתן הרגשה טוב לחבירו עולה בחשיבותו יותר ממאה אמירת נשמת ע"כ. והוא מדה טובה מאד שידבק בו האדם, ובליבון שינים יוכל להחיות ולחזק הרבה בני אדם.

הכרת הטוב לבני ביתו

אמנם יש בני אדם כאלו, אשר לחבריהם ולבני אדם אחרים הם מראים תמיד פנים שוחקות, אבל חסר זה בדברו אל ביתו זו אשתו. וכאשר שואלת ואומרת דבר, בא התשובה, כן, לא, כבר שמעתי, מה אתה רוצה עוד, אי"ה, אראה, אתבונן וכו' וכו'. אשר חוץ מהפעולה עצמה זה גודל בכפיית הטוב. הוא מוצא תמיד החסרונות בבית ולא רואה המעלות ממנה. ואמרו חז"ל (יבמות סג.) רב חייא הוה קא מצערא ליה דביתהו, כי הוה משכח מידי [דבר הראוי לה] צייר ליה בסודריה ומייתי לה. אמר ליה רב והא קא מצערא ליה למר, אמר ליה דיינו שמגדלות בנינו, ומצילות אותנו מן החטא [הרהור עבירה] ע"כ. וזה גם באשה רעה, ומכל שכן באשה בינונית שמכינה לו מאכל ומלבושים ומסדרת הבית וכו'. וכאשר הוא יושב ואוכל סעודת הערב, למה לא יחשוב לרגע

כמה שעות טורחת לחשוב ולבשל ולסדר מאכלו שהוא אוכל אותה ברגע שעה לשבעו.

ומכל שכן כאשר מדבר עמה שלא בכבוד, וכואב לה, הלא אמרו חז"ל (בבא מציעא נט.) אמר רב לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו, שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה [פורענות אונאתה ממהר לבא]. ומאמר זה אמרה רב, שהיה לו אשה רעה, וכאשר אמר לה עביד לי טלופחי עבדא ליה חימצי [מין קטניות] (יבמות סג). ואמרו (שם) לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנאמר (בראשית יב-טז) ולאברם היטיב בעבורה. והיינו דאמר ליה רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו ע"ש.

ההתבוננות בהכוכבים מרפא שבורי לב

והנה בגמרא (ברכות לב.) מבואר חשבון מספר הכוכבים שברא ה' בעולם (וזה עולה למספר קווינטליון אחד, עם ס"ד קוואדריליאן, עם ש"מ טריליאן). וכאשר כנסת ישראל אומרת, ותאמר ציון עזבני ה' ואדני שכחני (ישעיה מט-א), אמר לה הקב"ה כל אלו הכוכבים לא בראתי אלא בשבילך, ואת אומרת עזבתני ושכחתני ע"ש. וכמו כן בני אדם נמשלו לכוכבים, אשר כל אחד יש לפניו למעלה שם ומספר, וגדול אדוננו ורב כח לתבונתו אין מספר.

אמנם מצינו כי בעת הבריאה כתיב (בראשית א-טז) ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים, את המאור הגדול לממשלת היום, ואת המאור הקטן לממשלת הלילה, ואת הכוכבים. ובפרש"י המאורות הגדולים, שוים נבראו, ונתמעטה הלבנה על שקטרגה ואמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד. [ואמרה לפניו רבונו של עולם הואיל ואמרתי דבר הגון אמעט את עצמי, אמר לה לכי ומשול ביום ובלילה וכו'. חזייה דלא קא מיתבא דעתה, אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה שמיעטתי את הירח (חולין ס:)]. ואת הכוכבים, על ידי שמיעט הלבנה הרבה צבאיה להפיס דעתה (ב"ר ו-ד) ע"כ.

וזה מוסר השכל איום ונורא, אשר בודאי מה שהקב"ה עושה אמת וצדק, והוא א-ל אמונה ואין עול. וכאשר ראה ה' שהתנהגותו עם הלבנה כואבת לה ולא מיתבא דעתה, אומר כביכול ה' הביאו עלי כפרה. ולא עוד, אלא לקח רבבי רבבות כוכבים ומסרה לה להרבות צבאיה כדי לפייסה. וזהו עבור לפייס דומם שלא תהיה לה חלישות הדעת, ומכל שכן כמה יש לאדם לעשות שלא יכאיב לשום בריה בעולם. וגם אם הצדק

אתו עמו, מכל מקום מוטל עליו לפייס למי שנגרם לו צער על ידו. ולכן המשיל ה' אותנו לכוכבים, כדי שנלמוד מזה איך להתנהג בכבוד חבירו, דוגמת מה שעשה ה' בכוכבים אלו לפייס את הלבנה.

וזה גם חיזוק גדול לבני אדם העוברים לפעמים זמנים קשים אשר נסתרות דרכי ה', עד שיוכל לבוא לידי פליטת פה, ותאמר ציון עזבני ה', ויש לזכור אם על דומם חס ה' שלא לפגוע בה, על כמה הוא חס על בניו זרע ישראל, ובודאי שהכל הוא רק לטובתו האמיתית, ולהרבות שכרו בעולם הבא. וזהו המשך הכתובים (תהלים קמג-ז) הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם, מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא, גדול אדונינו ורב כח לתבונתו אין מספר. כי לפעמים יעלה על לב הנשברים והנדכאים כי הסתיר ה' פניו ממנו ואינו רואה בצערו, ולא איכפת ליה כביכול מלבו. אבל באמת אין נסתר מנגד עיניו, והקב"ה רופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם, והא ראיה שהרי חס גם על הדומם ליישב דעתו, ומונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא, והכוכבים החשובים הללו נתן להלבנה להרבות צבאיה כדי לפייסה, ומכל שכן שהנהגתו לבני אדם עדיפא מזה, ואם אין אנו רואים זאת בעיני בשר, זהו משום שאין אנו יכולים להשיג מה גנוז בגויה, ומאד עמקו מחשבותיו, וגדול אדונינו ורב כח ולתבונתו אין מספר.

הנהגת האדם בביתו
עושה רושם עז על הבנים

אמנם הנהגת האדם בביתו בדיבורו ובמעשיו, לא רק ללמד על עצמו יצא, אלא עושה רושם עז על בניו אחריו. ואם חסר גם משהו בשלום ביתו, חסר לעומת זה גם בחינוך בניו, ומשאיר רושם עז עליהם, עד שאין הם מתפתחים כראוי, ולבם קרוע מהנהגת הבית. אם האויר מתוח בהבית, איך יכולים להרכיש תשומת לב ואהבה כראוי להבני בית, וזה יש לו תולאות עצומות. ועבור זה אין מצליחים אחר כך בהבית חינוך, ושוב מרגישים שפלות ונמיכת רוח בתוכם, והם מתדרדרים עוד יותר, עד שכמה פעמים כשמתגדלים הולכים לרעות בשדות אחרות למצוא שם סיפוק, ועוזבים את דרך בית אבותם, ה' ישמרנו. לא כן בית ששורה בהאויר תמיד אויר של שמחה, הבני בית נעשים מקושרים מאד לאבותיהם, אשר עבור הון כל עלמא לא יעזבו אותם. וכן הסמיכם הכתוב (תהלים קמז-יג) ברך בניך בקרבך, השם גבולך שלום, אם שורה השלום בגבול ביתו, אז יזכה שיתברכו הבנים. וזהו גם מה שאמר הכתוב (שם קכח-ג) אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך, בניך כשתילי זיתים סביב

לשלחנך, דאיתא בגמרא (מנחות פז.) כשם שהדיבור יפה לבשמים, כך דיבור רע ליין ע"ש. ואם כן אגל יין הגפן אין מגביהין את הקול, ואם מתנהג כן בביתו זו אשתו, ואשתך כגפן, אז יזכה שיהיו בניך כשתילי זיתים סביב לשלחנך.

וכבר דיברנו פעם, במה שמצינו בהמלאכים שבאו לאברהם, ששאלו אותו איה שרה אשתך, ויאמר הנה באהל (בראשית יח-ט). וברש"י בגמרא (בבא מציעא פז.) איתא, יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה, אלא להודיע שצנועה היתה, כדי לחבבה על בעלה ע"כ. והכוונה הפשוטה, כי אצל אברהם אבינו היה חשוב מאד צדקתה של אמנו שרה, אשר שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל, וכל כבודה בת מלך פנימה. וכאשר ישאלו המלאכים איה שרה, והוא יצטרך להשיב הנה באהל, ויזכיר דברי שבח עליה, יתוסף עליו חביבותה ביתר שאת. כי בשעה שהבעל משים לב למעלות אשתו, ומזכיר בפיו דברי שבח עליה (קאמפלימענ"ט), מתרבה עליו חביבותה.

ואם זה באברהם אבינו בהיותו בן מאה שנה, שנים רבות אחר חתונתו, אשר אברהם היה שורש החסד ומרכבה למדה זו, הטריחו עצמם המלאכים לחבבה על בעלה עוד יותר, כמה יש ללמוד מזה לבני אדם כמונו, לראות את מעלתה תמיד ולא את החסרונות. אך הסיבה שהמלאכים עשו זאת כעת במצב זו דייקא, הוא, משום שהם רצו כעת להודיע הבשורה טובה, למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן, וגידול הבנים תלוי במצב האהבה והאחוה והשלוה שוררת בהבית, על כן כעת הוא הזמן, שיתן אברהם על לבו ללמוד מהנהגת המלאכים, שתהא חביבותה עליו ביתר שאת, כי זה יפעול על גידולו וחינוכו של יצחק, שיוכל להתגדל במעלותיו כראוי.

וסיפר לי אדם אחד בשנות העמידה, שיש לו כבר בני בנים, שבכל שנה בימי החנוכה נופל עליו כמין מרה שחורה שאי אפשר לו להתגבר עליו, כי בהיותו ילד ראה איך שכל הילדים בימי חנוכה היו מספרים מהעונג שהיה להם בביתם בסעודות ומשחקים, ואצלם בבית היה חסר זאת מצד הנהגת אבותיו, והיה כואב לו מאוד, והשאיר זאת עליו רושם שסובל ממנה גם לאחר ארבעים וחמשים שנה. וכל אחד צריך ליתן זאת ללבו, שכאשר אין שורר בבית אויר של שמחה ושלוה, זה משאיר רושם גדול על הבנים, ויתכן שההיזק יהא ניכר עליהם כל ימי חייהם. - ובפרט בימינו אלה כאשר רוחות רעות מנשבות בעולם, ותאות הרחובות

ממשיכים את הנוער, אם לא רוצה לאבד את בני ביתו, יש להתחזק להגביר להיות האויר בהבית נוח לבניו, אויר של שמחה ומנוחה, שלא ימצאו מקום חם יותר בעולם מבית אבותם.

קיום מצוות ה' מתוך שמחה

וכמו כן הרבה מחינוך הבנים תלוי כפי הנהגת האבות, הערך והחשיבות שהם מראים ליהדות האמיתי. הן יש לנו בתי חינוך שעושים גדולות ונצורות להחדיר יראת שמים בהבנים, אך כמה פעמים כאשר הילדים באים הביתה לא רואים זאת, אלא שהתורה ומצותיה הם לעול על צואר אבותיהם, ועושים רק מההכרח, והלואי שהיו יכולים להפטר ממנה. - יסופר שבימי קודם היה קשה באמעריקא בשמירת שבת, ומי שלא היה בא להעבודה ביום השבת, היו פוטרים אותו ממשרתו, והוצרך ביום ראשון לחפש מקום חדש. והיו שני בני אדם ששמרו את השבת במסירת נפש, ואחד מהם נתגדלו אחר כך גם בניו לשומרי שבת, והשני לא כן היה, אלא הם התחילו כבר לחלל את השבת. וכאשר נפגשו זה עם זה, שאל אחד את חבירו הלא שנינו שמרנו את השבת במסירת נפש, ולמה אני לא הצלחתי גם בהבנים שלי.

והשיב לו חבירו, אמת ששמרת את השבת במסירת נפש, אבל כאשר באת לביתך בערב שבת הביתה אחר שפטרו אותך ממשמרתך, היה פניך נופל, ומוציא אנחה, אוי, עוד הפעם אבדתי פרנסתי וכו', על כן החליטו בניך שהם לא רוצים בעמל וטירדה זו. לא כן אני, כאשר באתי הביתה הכרזתי בשמחה, עוד הפעם עלה בידי לוותר על הכל בשביל כבוד השבת, ולקחתי את הבנים ורקדתי עמהם, על כן הורגלו בשמחה של מצוה בקדושת השבת, ועשתה רושם עליהם.

להחשיב בעיני הבנים והבנות דרכי התורה

וכמו כן לעניינינו, יש לנו בזמנינו נסיונות שונות מימי קדם, נקח לדוגמא את הצניעות בהלבוש שירדה מטה מטה, ובהכלים של טעכנולוגיא שמחריב את הכל. ומדברים מזה הרבה בבתי חינוך, ועושים תקנות שונות בהסעלפון וכו'. אבל אם כאשר באים להבית, היא שומעת מהאב או האם, אוי יש כבר תקנה חדשה, הם נעשים פרום כבר, מה יגזרו עוד למחר, אז כל העמל הולך לריק, ודיבור קל יוכל לקרר הכל. - ואם בשעה שרואים ילדה מלובשת בצניעות בשערה ובלבושה, והאם אומרת דיבור אחת 'יאנטשי', המאים בעיני בתה כל ענין הצניעות. ולמחר היא תאמר שגם הדרך שאמה הולכת היא יאנטשי, ותתלבש באופן

שהולכים הגרייס ח"ו. לא כן אם מחשיבים הצניעות, גם כאשר היא עדיין אינה במדריגה זו, ואומרת כמה נאה הצניעות של ילדה זו ההולכת בקליעות שערה, או בלבושיה, אז יתגדלו הבנות בחשיבות ללכת בדרכי הצניעות. וזהו רק למשל על כל שאר הדברים. ומוטל עלינו בכל דבר של יהדות, להראות חשיבות רב. ולדבר תמיד בחשיבות של בני תורה כמה מאושרים הם, והלואי שגם אנו היו יכולים להיות כן, ולא לדבר מהקאר הנאה של חבירו, או ביתו המפואר, כי לא זהו האושר האמיתי.

לראות מעלת בנינו ולא חסרונם

יש הורים שרגילים בקריטיק על הבנים, הם רואים תמיד רק החסרונות ומוכיחים אותם בכל עת, גם בחסרונות שאי אפשר להילדים לתקן. הם נולדו בכלים חלושים, ולא יכולים להיות מהמצויינים, והם מתאמצים לפי כוחם, ותחת ליתן להם חיזוק על עמלם, מבקשים מהם עוד יותר, דברים שאי אפשר להם, והם נעשים נמוכי ושבורי רוח, נדחים שאין מוצלחים. וזה פשע גדול שמשאיר רושם על כל ימי חייהם. יש להאבות לראות מעלות בניהם, ולהריק להם שבח על מה שהגיעו, ובזה יתעודדו להוסיף עוד יותר כהנה וכהנה, כדי שיקבלו קאמפלימענט עוד יותר.

תעודת השבת לחזק ולהתחזק יחדיו

הנה שבת זו תעודתו לחזק ולהתחזק איש את רעהו, ולהתאחד באהבת חברים מימי קדם. וגם אני מקבל חיזוק בעבודתי עבודת הקודש, אשר כל אחד מהמשתתפים יש להם חלק בזה. יש הרבה בעיות בהקהלה במשך השנה, יש הרבה חלישות הדעת שנגררות מזה. ומרן מסאטמאר זי"ע אמר פעם, כל רב בקהלה צריך לבלוע הרבה, מסתם בני אדם בולע בכף רגיל, ומהקרובים אליו הוא בולע ב'שעף לעפל', והיינו שכאשר הם אין עושים כרצונו, או לא באים לעזרתו, אז הכאב יותר גדול.

לבי מלא שמחה מהתלמידים והאברכים שהם מאוחדים בדגל שלנו, אני מכיר רובם כולם מימי בחרותם, וכולם אהובים וברורים, נשתנו למעליותא ביתר שאת, בני תורה יראי חטא עושי חסד, כל אחד לפי מעלתו. ואני מודה לה' על כל החסד, שעבודתינו לא היתה לריק, אלא להגדיל תורה ולהאדירה.

העומד לימין המנהיג יש לו חלק בהפצת תורתו

מצינו בחנוכת המשכן, שהקריבו הנשיאים כל אחד קרבן לבדו, אך העגלות שעליהן נשאו כלי הקודש, הביאו שני נשיאים ביחד, כמו שנאמר (במדבר ז-ג) עגלה על שני הנשיאים. והוא להורות שהגם שכל אחד עומד בינו לבין קונו להקריב קרבנו, אבל

העגלה הנושא את המשכן, רומז להמנהיג העומד בראש, הוא צריך שיתוף פעולה מהנשיאים ביחד שיוכל לעשות עבודתו ולישא על שכמו עבודת המשכן.

העומד לימין המנהיג יש לו חלק בקיום התורה והפצתו שנעשה על ידו, והמדבר עליו סרה הוא מחליש כח התורה, וחוטא ומחטיא את הרבים. ושכר המוקיר רבנן גדול מאד, המוקיר רבנן הווין ליה בנין רבנן (שבת כג:), ורואין זאת בחוש. ואני מכיר טובה לכל אלו המסייעים לי בפרטיות, ולהמוסדות שיתנהגו בנשיאתי בכל הפרטים. והמוסדות שהמנהלים הגשמיים והרוחניים מקושרים עמי, הם באמת מצליחים, גדלו והצליחו ועשו פרי.

בהבית המדרש בווילאמסבורג עומדים באמצע שיפור ותיקון המקוה והחדרים לתורה ותפלה, אני מבקש מכל אחד לעשות לי נחת רוח לסייע בגוף ובממון שיוכלו לברך על המוגמר על חג הפסח הבעל״ט, כי יש בזה הרבה ביטול תורה ותפלה ופיזור הנפש, ואני אכיר טובה אי״ה לכל המסייעים שיתברכו בכל מילי דמיטב. - וגם אבקש מכל החברים והתלמידים להמנות להיות חבר (מעמבער) בקהלתנו, ובזה תתרבה ההשפעה להגדיל תורה ולהאדירה.

זיווג של רב עם בני קהלתו

הגאון הגדול פוסק הדור מוה״ר שמואל וואזנער שליט״א אמר לי כמה פעמים, שהציעו לו הרבנות בקהלתינו אחר פטירת הגאון וכו' מוהר״י שטייף זצ״ל, ושאל חוות דעתו של מרן מסאטמאר זי״ע, והשיב לו כי הרב עם בני קהילתו זה כמו שידוך של בעל ואשתו, שתלוי בשורש נשמותיהם, ואמר בענותנותו בהיות שאין לו הכרה בזה, אי אפשר לו לייעצו בענין זה. ושוב אמר לי, שכנראה שנשמת מע״כ יש לו התקשרות עם נשמתם, ולכן נבחר מן השמים למשרה זו ע״כ.

והנה הבעל חייב במזונות אשתו ובפרקונה וברפואתה (כתובות מו:), ואם כן הרב חייב זאת לבני קהלתו. אבל זהו רק אם גם היא נותנת מחלקה לבעלה, תיקנו מזונות ורפואה תחת מעשה ידיה שנותנת לו, ופרקונה תחת פירות ע״ש. וכמו כן בענינינו הנותן מעשה ידיו לסייע, זוכה לקבל חזרה מזונותיו ורפואתו ופרקנו, וכה יתן ה' וכה יוסיף שיושפע שפע רב משמי מרום בפרנסה בהרחבה והצלחה, ובריאות השלימות, ולנחת רוח מהבנים שיתגדלו לתורה ויראה, עדי נזכה לראות בישועתן של ישראל בב״א.

בסעודה שלישית
שבת התועדות פ' שמות תשע"ד לפ"ק

די וואך אין די פרשה פארציילט די תורה הקדושה וויאזוי ס'האט זיך אנגעהויבן דער גלות מצרים, דער שורש פון אלע גלויתי'ן וואס איז געווען שפעטער. ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, את יעקב איש וביתו באו (א-א), דאס זענען די נעמען פון די אידן וואס זענען געקומען אויף מצרים, את יעקב איש וביתו באו, זיי זענען געקומען צוזאמען מיט יעקב. די מפרשים שטעלן זיך, ער הייבט אָן מיט 'הבאים' וואס איז א לשון הוה, זיי האלטן אין איין קומען, נאכדעם איז ער מסיים את יעקב איש וביתו 'באו', א לשון עבר, זיי זענען געקומען צוזאמען מיט יעקב, די תורה פארציילט שוין די עבר וואס איז געווען.

נאכדעם רעכנט אויס די תורה די נעמען פון די שבטים, ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש (א-ה), יעקב האט געהאט שבעים נפש, ויוסף היה במצרים, און יוסף איז געווען אין מצרים. מ'ווייסט דאך אז יוסף איז געווען אין מצרים, עס שטייט שוין פון פריער, וואס האט ער דא צוגעגעבן ויוסף היה במצרים. אויב מ'מוז אריינרעכנען יוסף אין די שבעים נפש, וואלט דאך געדארפט צו שטיין קודם ויוסף היה במצרים, און צוזאמען איז געווען נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש, די תורה שרייבט ערשט נאכדעם וואס האט שוין צוזאמגערעכנט די שבעים נפש, ויוסף היה במצרים.

וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא, די צייט האט זיך געריקט, יוסף איז געשטארבן אויך די ברידערס און דער גאנצער דור, ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף, ס'איז אויפגעשטאנען א נייער מלך ער האט נישט געקענט יוסף'ן, ס'האט זיך אנגעהויבן די גזירות אויף אידן, ער האט געזאגט הבה נתחכמה לו פן ירבה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ (א-י). שטייט אין מדרש אויף וועם גייט ארויף דער הבה נתחכמה לו, אויף שבת, מ'זאל זיך אויף דעם מתחכם זיין. פן ירבה, רש"י ברענגט צו, כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, רוח הקודש אומרת, דו זאגסט פן ירבה, איך זאג כן ירבה. וואס איז דער ענין וואס זיי האבן געזאגט פן ירבה און רוח הקודש האט געזאגט נאכדעם כן ירבה (סוטה יא.).

שפעטער פארציילט די תורה הקדושה, וויאזוי משה רבינו האט געדארפט אנטלויפן פון מצרים, ער איז געווען אין מדין און חתונה געהאט דארטן,

ס'איז אים געבוירן א קינד, ער האט אים א נאמען געגעבן גרשום, כי אמר גר הייתי בארץ נכריה (ב-כב), איך בין געווען א גר אין א ארץ נכריה. די פשוטי'ע פשט איז, ער האט געמוזט אנטלויפן פון כלל ישראל פון מצרים, ער איז געווען בארץ נכריה, ער איז אנגעקומען אויף מדין, און ער האט געדאנקט דעם אויבערשטן כי גר הייתי בארץ נכריה. וואס איז דער גליק אז ער האט א נאמען געגעבן דעם קינד אויף דעם גרשום, גר שם, דארט איז ער געווען א גר, כי גר הייתי בארץ נכריה.

התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין

קען אפשר זיין דער ענין, אונז זיצן דאך צוזאמען ביי שבת התוועדות, דעם אמת אונז האבן געהאט זייער א שיינע שבת, איך מיין אז יעדער איינער קען עפעס אהיים טראגן פונעם שבת, און ס'וועט איבערלייבן אויף אים א רושם אויף א לאנגע צייט שפעטער. לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם (תהלים לד-יב), שטייט אין הייליגע ספרים, ס'איז נישט די חשיבות ווען מ'קומט זיך צוזאם 'בואו בנים' קומט'ס קינדער, יראת ה' אלמדכם מ'וועט לערנען יראת ה', ' לכו בנים' שמעו לי, וואס מ'לערנט אין משך פונעם שבת יעצט און יעדע וואך ווען מען קומט אוים הערן דברי תורה, דער תכלית דערפון לכו בנים, ווען מ'גייט אהיים, וואס נעמט מען מיט מיט זיך פון דעם יראת ה' וואס מ'האט געהערט, וואס ס'קען אונז לערנען זיך צו פארבעסערן אונזערע מעשים.

כ'האב **געקוקט ערב שבת, דער עולם איז געקומען מ'האט איבערגעלאזט אלעם אין שטאט, די ווייב, די קינדער, די ביזנעס, יעדער איינער איז געקומען מיט א קליין רענצל מיטהאלטן דעם שבת. נו מ'איז געקומען אויף איין טאג, מ'דארף נישט קיין סאך מיטברענגען, מוצאי שבת וועט יעדער צוריק גיין צו זיין שטוב, איש תחת גפנו איש תחת זיתו, צוריק אזוי ווי ס'איז געווען פריער. איך האב געטראכט, ס'קומט אמאל א צייט וואס יעדער וועט אויך איבערלאזן די שטוב, כי הולך אדם אל בית עולמו, מען וועט איבערלאזן די ווייב מיט די קינדער, און פארמעגן מיט די ביזנעס, און מ'וועט זיך מיטנעמען א קליין פעקל, א קליין רענצל, און מיט דעם וועט מען אנקומען ווי מ'דארף אנצוקומען, ווי יעדער איד קומט אן שפעטער. און דארט וועט זיין שיינע צימערן און שוואכע צימערן, שיינע זאלן מיט שוואכערע זאלן,**

מ׳וועט נישט קענען קויפן פאר געלט ווי ער וויל זיין, יעדער איינער וועט מען עפענען זיין רענצל וואס ער האט מיטגעברענגט מיט זיך, און לויט די מעשים וואס מען האט זיך מיטגעברענגט פון דעם עולם, וועט מען יעדן געבן זיין צימער. אזוי שטייט אין די גמרא (בבא בתרא עה.) ס׳וועט זיין א חופה לעתיד לבוא, און כל אחד נכוה מחופתו של חבירו, יעדער איינער וועט האבן זיין מקום ווי ער קומט אריין, מיט וואס מ׳האט זיך צוגעגרייט אויף די וועלט, אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובים ומרגליות, נאר תורה ומעשים טובים בלבד, וואס א מענטש האט זיך צוגעגרייט אויף דעם עולם דאס וועט ער האבן.

דארט רעדט מען נישט אויף א שבת וואס מ׳גייט אוועק, מ׳רעדט פון נצח נצחים, וואס האט נישט קיין ענדע, ס׳איז נישט דא קיין מספר אין יארן וואס עולם הבא איז, ווילאנג די נשמה וועט אליך נהנה זיין, און אלעס ווענדט זיך אין די פאר יאר וואס מיר געפונען זיך אויף דעם עולם, וואס מיר טוען זיך צוגרייטן יעצט דאס וועלן אונז מיט נעמען שפעטער, אז מ׳האט זיך צוגעגרייט אסאך וועט מען האבן א שיינעם מקום, מ׳וועט האבן א פלאץ ווי מ׳וועט קענען נהנה זיין מזיו השכינה. אויב נישט, וועט מען נישט באקומען קיין צימער, מ׳וועט זיצן אין די האלוועי, אהיים וועט מען נישט קענען גיין, און אריין וועט מען אויך נישט קענען גיין, און מ׳וועט בלייבן זיצן אינדרויסן. און טאמער מ׳איז פארשמירט, וועט מען זאגן מ׳דארף זיך אפוואשן, און מ׳וועט אריינלייגן קודם אין א פלאץ וואס מ׳וועט זיך דארפן רייניגען פון אלעס וואס מ׳האט זיך פארשמירט אויף דעם עולם, נאכדעם ווען מ׳וועט זיין אפגעוואשן, מ׳וועט זיין אפגערייניגט, וועט מען אנהייבן צו רעדן אויף שפעטער.

און דאס איז דער תכלית פונעם לעבן וואס מען דארף שטענדיג געדענקען, אז עולם הזה איז ווי א פרוזדור בפני העולם הבא (אבות ד-טז), ס׳איז נאר א פארצומער צום עולם הבא, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין. אונז גלייבן אלע אין דברי חז״ל, אונז גלייבן דאך ס׳איז דא א עולם הבא, ס׳איז דא א וועלט וואס קומט נאכדעם, אלעס ווערט אויסגעמאסטן וויאזוי מ׳גרייט זיך צו דא, התקן עצמך בפרוזדור, מ׳דארף זיך דא צוגרייטן, כדי שתכנס לטרקלין, כדי מ׳זאל קענען שפעטער אנקומען צום טרקלין.

און דארט איז נישט יעדער מכובד אזוי ווי מ'איז מכובד דא אויף די וועלט, אזוי שטייט אין די גמרא (פסחים נ.) עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה, שיינע אידן וואס אויף די וועלט זענען זיי געווען מכובדייג וכדומה, וועלן זיין דארטן גאנץ אונטען, תחתונים, די וואס זענען געזעסן גאנץ אונטען, פשוט'ע אידן זיי האבן זיך געפירט ערליך, די וועלן זיצן למעלה אין די הייעך, אזוי וועט זיין לעתיד. איך זאג אלטס די משל, אז עולם הבא וועט אסאך מאל אויסקוקן אזוי ווי א שול קוקט אויס ווען מ'זאגט בואי בשלום, די וואס זיצן אונטן די שטייען אויבן אן, די וואס שטייען פארנט שטייען אונטען. דאס איז די עבודה פון א איד זיך צוצוגרייטן אויף די וועלט, ער זאל האבן מיט וואס אריינצוקומען אינעם טרקלין.

משה רבינו חינך בני ביתו שאנו גרים רק בעוה"ז

משה רבינו איז אוועק געגאנגען פון מצרים אויף מדין, איין איד אליינס מיט אזויפיל נסיונות אינעם לעבן, און ער האט זיך געהאלטן די אלע יארן, נישט פשוט זיך געהאלטן נאר אזוי וויט אז דער אויבערשטער האט אים אויסגעקליבן אז ער קען זיין דער גואל ישראל, לא קם נביא עוד בישראל כמשה, וויפיל מסירות נפש האט ער געדארפט האבן ער זאל זיך קענען האלטן ערליך, ווען ער האט זיך געפונען אין א פלאץ וואס ס'איז נישט דא קיין אידישקייט, ער האט נישט געהאט קיין טאטע קיין מאמע קיין ברידער קיין שוועסטער קיין כלל ישראל, גארנישט, איין מענטש אליין געפינט זיך אין א פלאץ פון אומות העולם, און ער זאל זיך קענען האלטן מיט אזא ערליכקייט מיט אזא קדושה אז ער איז אויסגעוואקסן דער משה רבינו.

אים איז נאך גרינג צו פארשטיין, ער האט על כל פנים עפעס געזעהן אמאל, ער איז געווען אין מצרים צוזאמען מיט אידן, און ער האט געזען וויאזוי ס'האט אויסגעקוקט דארטן, און ער האט נאך געהאט דעם דמות דיוקנו פון די פריערדיגע. דער אויבערשטער האט אים געגעבן ער האט געהאט קינדער, דאס קינד האט שוין נישט געזעהן גארנישט, דאס קינד האט נאר געזעהן איין טאטין, אויסער דעם האט ער נישט געקענט דעם כלל ישראל, און וויאזוי האט זיך אזא קינד געקענט האדעווען און אויסוואקסן אז מ'זאל אים קענען מחנך זיין ווען ער געפינט זיך אזוי אפגעריקט פונעם כלל ישראל.

נאר משה רבינו האט שטענדיג געחזר'ט פאר זיך און פאר די קינדער, אונזער פלאץ איז נישט דער וועלט, אונזער פלאץ איז עולם הבא, אונז זענמיר נאר דא אין פרוזדור, אונז זענמיר נאר אין א פאר צימער, וואס מ'דארף זיך דא צוגרייטן מ'זאל קענען אריינקומען אינעם טרקלין. אונז דארפ'ן נאר זיך צוגרייטן דא מיר זאלן קענען אנקומען צו א מקום ווי יעדער דארף אנקומען שפעטער, אלעס וואס איז דא איז נאר א דורכגאנג, ס'איז נישט קיין זאך וואס איז נצחיות, און די עיקר דארף מען זיך צו היטן אויף די וועלט צו טוהן מצות ומעשים טובים, אפגעהיטן זיין פון עבירות, דעמאלטס קומט מען אן אויף די פלאץ ווי מ'דארף זיין. דאס האט משה רבינו שטענדיג געחזר'ט פאר זיך, שטענדיג געחזר'ט פאר זיינע קינדער, אז אונז זענמיר אויף דער וועלט נישט מער ווי גרים, לגור בארץ באנו. א גר א פרעמדער קומט אויף א פלאץ, ער וואוינט בקביעות ערגעץ אנדערש אין א אנדערע מדינה, ער קומט אהער, ער ווייסט אז זיין פלאץ איז נישט דא, וועגן א סיבה איז ער געקומען, וועגן ביזנעס צו אנדערע זאכן דרייט ער זיך ארום דא אויף דעם מקום, אבער זיין פלאץ איז נישט דא, ער וואוינט נישט דא, ער זיכט זיך נישט זיך צו מחבר זיין מיט די מענטשן וואס געפינען זיך דא, ער ווייסט ער איז נאר צייטווייליג דא, און ער דארף אנקומען שפעטער צו זיין מקום.

משה רבינו האט שטענדיג געזאגט איך בין נאר א גר דא אויף דער וועלט, מיין פלאץ איז נישט דא, א תושב בין איך אויף א אנדערע מקום, דא איז נאר א פלאץ ווי איך גיי אדורך, און דאס האט ער געחזר'ט מיט די קינדער. נישט נאר ער האט געחזר'ט מיט די קינדער, ער האט א נאמען געגעבן פאר זיין קינד גרשום, כדי אז ווען ער וועט רופן דאס קינד, און ווען דאס קינד וועט הערן זיין נאמען, זאל ער געדענקען 'גר שם', ביסט נאר דארט אזוי ווי א גר, דיין פלאץ איז נישט דא, און דאס האט געגעבן דעם כח פאר משה און פאר זיינע דורות זאלן זיך קענען פירן ערליך. ווען ס'איז געבוירן געווארן א קינד ביי משה רבינו, האט ער געגעבן שבח והודאה פארן אויבערשטן, אז דער באשעפער האט אים געגעבן די כוחות הנפש, ער זאל קענען שטענדיג ארום גיין מיט די מחשבה אז אויף דער וועלט איז ער נאר א גר, האט ער אנגערופן זיין קינד גרשום, 'כי אמר' ווייל ער פלעגט שטענדיג צו זאגן, גר הייתי בארץ נכריה.

א שבח והודאה דארף מען געבן פארן רבונו של עולם ווען א מענטש זאגט שטענדיג, כי אמר, ער חזר'ט און ער זאגט פאר זיך, אלעס איז גארנישט, אלעס

איז פארגענגליך, כי גר הייתי בארץ נכריה, איך בין נאר דא אזוי ווי א גר, און איך דארף זיך צוגרייטן דערצו אז איך זאל קענען ארייננקומען שפעטער צו מיין מקום מנוחה, און אלעס וואס ס'גייט אדורך דא איז נאר כדי ער זאל קענען מאכן די הכנות דערצו. חטוף ואכול, ארייננכאפן נאך א מצוה נאך א דבר טוב, נאך א בלאט גמרא לערנען, נאך א פרוטה געבן צדקה, נאך א חסד טון מיט א צווייטן, אלעס כדי איך זאל קענען דא איינקויפן איך זאל האבן א חלק לעולם הבא.

און אזוי זענען געווען די אידן וואס זענען אנקומען קיין מצרים, לגור בארץ באנו האבן זיי געזאגט פאר פרעה, אונז קומען נישט אהער וואוינען, אונז קומען נישט אהער זיך צו באזעצן, ווילאנג אונז וועלן דארפ'ן זיין דא ווייסט דער אויבערשטער, אבער וויפיל צייט אונז וועלן זיין דא זענען מיר נאר גרים, אונז זעמיר געקומען צייטווייליג אהער דא צו טון וואס אונזער שליחות איז דא אויף דעם עולם, אבער נאכדעם גייען מיר אוועק פון דא, לגור בארץ באנו, אונז זעמיר געקומען אהער זיין אזוי ווי גרים, אונז קומען זיך נישט דא באזעצן אויף דעם מקום.

במיתת יוסף נסתמו לבן של ישראל

די ערשטע דור וואס איז אנגעקומען, איז נאך געווען גרינג צו לעבן מיט אזא מחשבה אז אונז זענען דא גרים, מ'האט דאך נאך געלעבט מיט יעקב אבינו. און אויך ווען יעקב איז נסתלק געווארן איז נאך געווען די שבטי י-ה, עס איז נאך געווען די שבטים, דער דור וואס איז מיטגעקומען מיט יעקב אבינו, ביי זיי איז געווען גרינגער צו לעבן מיט די מחשבה אז זייער פלאץ איז נישט אין מצרים, זיי געפונען זיך נאר דא פראוויזאריש, ווייל דער רבונו של עולם האט אזוי גוזר געווען אז זיי דארפן זיך געפונען דארטן. אלה שמות בני ישראל 'הבאים' מצרימה, זיי האבן זיך קיינמאל נישט באזעצט אין מצרים, זיי האבן קיינמאל נישט שלום געמאכט מיט'ן מצב אז דא איז אונזער מקום און אונז וואוינען דא אין מצרים, זיי זענען אלץ געווען אין א בחינה פון 'הבאים' מצרימה, אונז קומען קיין מצרים, כאילו היינט איז ער אנגעקומען, מארגן וועט ער ווייטער גיין, ער איז נישט געקומען אהער זיך צו באזעצן און זיין דא.

און ס'איז נישט קיין חידוש, ווייל 'את יעקב איש וביתו באו', זיי זענען געקומען צוזאמען מיט יעקב'ן איש וביתו, האבן זיי געהאט די השראת השכינה וואס איז

געווען ביי יעקב אבינו, די קדושה וואס מ'האט צוגעקוקט ביי יעקב אבינו, דאס האט זיי געגעבן די כוחות הנפש אז זיי זאלן שטענדיג זיין אין א בחינה פון הבאים מצרימה, א לשון הוה, ער האט נישט שלום געמאכט מיט'ן מצב אז איך וואוין דא, נאר איך גיי אדורך אין מצרים אבער נישט דא איז מיין מקום, דאס איז געווען דער ערשטער דור.

נאכדעם ווען דער ערשטער דור איז געשטארבן, איז 'ויוסף היה במצרים', האט מען נאך אלטס געהאט פאר זיך א סימבאל יוסף'ן. יוסף האט געלעבט אין מצרים, יוסף איז געווען דער מלך פון מצרים, מסתם איז געווען בילדער פון יוסף'ן אויסגעשטעלט אזוי ווי אין זייערע מדינות, עס איז געווען אויסגעשטעלט גרויסע מאנומענטן פונעם מלך ווילאנג יוסף איז געווען אין מצרים האט מען געהאט פאר זיך א וועג-ווייזער ווי אזוי א איד דארף זיך צו פירן. יוסף איז געווען א יונג בחור'ל, אנגעקומען קיין מצרים ערות הארץ, א לאנד פון טומאה, א לאנד פון נסיונות, און דעסט וועגן איז יוסף געבליבן עומד חי בצדקו לפני ה', איז ער געווען דער וועג ווייזער פאר אלע אידן וואס זענען געקומען נאכדעם קיין מצרים, קוקטס אן אז מ'קען וואוינען אין מצרים און מ'זעט נישט וואס טוט זיך אינדרויסן אויף די גאס, עס אינטערעסירט נישט וואס ס'טוט זיך אינדרויסן, מ'קען זיין אפגעהיטן און זיין א קדוש אזוי ווי יוסף אפילו מ'איז אין מצרים. איז אפילו נאכדעם וואס יעקב האט שוין נישט געלעבט, אבער ויוסף היה במצרים, ווילאנג ער האט געלעבט און אפילו שפעטער, דער לימוד וואס מ'האט געלערנט פון יוסף מיט זיין קדושה דאס האט שולט געווען אין מצרים. שטענדיג האט מען געהאט פאר זיך א צורה, מ'קען עס מאכן, מ'קען עס אדורכגיין, יוסף איז עס אויך אדורך געגאנגען, מ'קען זיך האלטן ערליך.

שפעטער איז געווארן נאך א תקופה, וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא, יוסף איז נישט דא, די ברודער'ס זענען נישט דא, דער דור וואס האט נאך געקענט יוסף האט זיך אויך אויפגעהערט, ס'האט זיך אנגעהויבן א נייע דור, א נייע וועלט איז געווארן, ס'איז שוין נישט דא די אלטע, ס'איז שוין נישט דא אויף וועם מ'זאל ארויפקוקן, ותמלא הארץ אותם, ווי ס'שטייט אין מדרש, מ'האט אנגעהויבן זיך צו דרייען אויף די גאסן, די בתי טרטיאות און קרקיסאות איז געווארן פיל מיט אידן, ותמלא הארץ אותם. ווילאנג ס'איז געווען יוסף, ס'איז געווען דארטן די פריערדיגע, איז

יעדער געזעסן ביי זיך אין שטוב, ס'האט נישט אינטרעסירט דער גאס, מ'האט געהאט פרייע צייט האט מען עס אויסגענוצט אויף תורה און עבודת ה', אבער וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא, ווען אלע זענען געשטארבן, דעמאלטס ותמלא הארץ אותם, דעמאלטס איז נתמלא געווארן דאס לאנד פון זיי.

ישראל במצרים החזיקו מעמד ע"י קדושת השבת

און אפילו הכי האט מען זיך דאך געהאלטן, אזוי שטייט אין מדרש (ויק"ר לב-ה), די אלע יארן וואס אידן זענען געווען אין מצרים איז קיינער נישט נכשל געווארן אין א הארבע עבירה, וואס דאס איז געווען די טומאה פון מצרים, אלע האבן זיך געהאלטן ערליך, אחת היתה ופרסמה הכתוב, נישט געווען מער ווי איין פאל אויך באונס, אבער אויסער דעם איז נישט געווען קיין פאל ווי א איד זאל נכשל ווערן אין א עבירה. מ'קען דען האבן א השגה וואס דאס מיינט, א דור וואס איז געווען אן א תורה, נאך פאר מתן התורה, אין א דור וואס מ'האט געוואוינט מיט די מצריים אונטערדריקט, און אזוי פיל מיליאנען אידן וואס זענען אדורכגעגאנגען אין מצרים אין משך פון צוויי הונדערט און צען יאר, מ'האט זיך געהאלטן ערליך, מ'איז נישט נכשל געווארן אין קיין עבירות, ווי אזוי איז דאס געווען.

שטייט אין מדרש (שמו"ר ה-יח), יעדן שבת האבן זיך צוזאמגענומען אידן, נישט געזעצן ביי זיך אין שטוב נאר צוזאמגעקומען, מ'האט געהאט קונטרסים וואס מ'האט מקבל געווען פון די אבות, און מ'האט דאס געלערנט און מען האט דאס געחזר'ט, מ'האט שטענדיג דערמאנט אידישע קינדער ווער זיי זענען, אונז זענען שבטי י-ה, אונז זענען קינדער פון אברהם יצחק ויעקב, קינדער פון די הייליגע שבטים, אונז קענען זיך נישט מטמא זיין צו די גאס, אונז קענען זיך נישט אויסמישן מיט די גאס, אונז דארפן אנהאלטן אונזער יחוס, אזוי ווי ס'איז געווען שפעטער. שבטי י-ה עדות לישראל (תהלים קכב-ד), דער אויבערשטער האט ארויפגעלייגט זיין נאמען י-ה אויפ'ן כלל ישראל, אויף יעדן שבט, ווייל יעדער האט זיך געהאלטן ערליך. **וואס איז געווען דער כח, דער כח איז געווען דער שבת, וואס מ'איז צוזאמגעקומען יעדן שבת. אז מ'קומט זיך צוזאם און מ'חזרט פאר זיך איבער, אונז זעמיר אידן, אונז דארפן זיך האלטן בדרכי התורה, אונז טאר מיר זיך נישט אויסמישן מיט די אומות העולם, על**

כל פנים ס'העלפט אויף זעקס טאג פון די וואך, אפילו ס'העלפט נישט קיין לענגערע צייט פאר איין וואך העלפט עס, דעם קומענדיגע שבת זענען זיי נאך אמאל צוזאמגעקומען. און דאס איז געווען די הבה נתחכמה לו, זיי האבן זיך נתחכם געווען אויפן שבת, וואס דאס איז מושיען של ישראל, די שבת דאס איז דער מושיען של ישראל, דאס העלפט פאר אידן.

המקבל עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות

און פרעה האט געוואלט אונטערדריקן אידן, אבער ווילאנג מ'זיצט און מ'לערנט תורה, האבן אומות העולם נישט קיין כח אויף אידישע קינדער. עס שטייט אין די משנה (אבות ג-ה) המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, א מענטש וויל זיך נישט פלאגן פון עול מלכות, פון די רעגירונג וויל ער נישט האבן אויף זיך קיין עול, ער וויל נישט האבן קיין עול דרך ארץ, א עול פון פרנסה, זאגט די משנה איך האב פאר דיר א וועג, דו קענסט אויפטווישן דעם עול מיט עפעס אנדערש, זיי מקבל אויף דיר עול תורה, נעם אויף דיר יעדע פרייע צייט וואס דו האסט ליגן אין די גמרא, זיצן און לערנען, טון די מצות פונעם אויבערשטן. ווען א מענטש איז מקבל אויף זיך עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, הפורק ממנו עול תורה, דו האסט נישט קיין צייט צו לערנען, וועט מען דיר געבן דיין צייט אנצופילן מיט עפעס אנדערש, ווערט מען פארנומען נאכדעם ח"ו מיט עול מלכות און עול דרך ארץ. ווען א מענטש וויל האבן א רואיג לעבן, דארף ער מקבל זיין אויף זיך עול תורה, דעמאלטס נעמט מען פון אים אוועק עול מלכות ועול דרך ארץ.

די התחלה איז לימוד התורה, יעדער דארף האבן זיין שיעור צו לערנען, זיין דבוק אין תורה. ב"ה היינט איז איינגעפירט אין אלע מקומות אז מ'לערנט בלעטער גמרא, אשרי ווער ס'איז זוכה צו לערנען יעדן טאג א בלאט גמרא, און ער קען די בלאט גמרא, און ער חזר'ט עס איבער און ער לאזט זיך פארהערן נאכדעם די בלאט גמרא. אז ער קען נישט נעמען אויף זיך א עול פון א גאנצ'ן בלאט, נעם א עול פון א עמוד א טאג, ב"ה ס'איז דא אסאך ערליי שיעורים וואס איז איינגעטיילט לויט א עמוד א טאג, און מ'איז מסיים מסכתא נאך מסכתא. ביי אונז אין די קהלה איז אויך דא 'יבהם נהגה', מ'דארף עס לערנען און חזר'ן, האבן א עול פון תורה, ווען איינער נעמט אויף זיך עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ.

קומט אוים ווילאנג אידן זענען געשטאנען צוגעבינדן צו די תורה, האט די עול מלכות פון פרעה נישט געקענט אויף זיי שולט זיין. האט פרעה געזוכט א וועג ווי אזוי קען ער צוברענגען אידן זאלן זינדיגן, אז ער וועט מכשיל זיין אידן זיי אפרייסן פון די תורה, ער וועט זיי אפרייסן פונעם שבת, ער וועט אפרייסן פון זיי דעם עול תורה, דעמאלטס וועט ער קענען ארויף לייגן אויף זיי דעם עול מלכות. און מ'זעט אז שבט לוי האט נישט געדינט בשעבוד (רש"י ה-ד), כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו (דברים לג-ט), האט פרעה נישט געהאט קיין כח אויף זיי, ווייל אז מ'ליגט אין תורה איז מעבירין ממנו עול מלכות. האט פרעה געזאגט הבה נתחכמה לו, מ'דארף זיך זען צו קלוגן, מ'דארף זיך מתחכם זיין, זיי האבן דאך עול תורה, און אז מ'איז מקבל אויף זיך עול תורה נעמט מען אוועק עול מלכות, ווי קענען אונז האבן א כח און א שליטה אויף זיי. מ'דארף זען זיי מכשיל צו זיין מיט עבירות, אז מ'וועט זיי מכשיל זיין מיט א חטא, זיי וועלן אראפווארפן פון זיך עול תורה, דעמאלטס וועלן אונז קענען זיי בייקומען.

די גמרא (עירובין צו.) זאגט דאך 'השמר' און 'פן' דאס איז א לא תעשה, פן איז א לשון פון א לא תעשה, האט פרעה געזאגט הבה נתחכמה לו, וואס איז די חכמה, 'פן' ירבה, אונז וועלן פארמערן פאר זיי זאלן נכשל ווערן אין די 'פן', נכשל ווערן אין עבירות, דורכדעם וואס וועט זיין פן ירבה וועלן מיר האבן דעם כח נאכדעם שולט זיין אויף זיי, און ארויפלייגן די גזירות ווי זיי האבן שפעטער מעביד געווען אידן בחומר ובלבנים. קודם דארף זיין פן ירבה, מ'דארף זיי מכשיל זיין מיט עול תורה ומצות, דעמאלטס וועט מען קענען ארויפלייגן אויף זיי עול מלכות.

המצבים הקשים מקרבים לב האדם לאביו שבשמים

אבער רוח הקודש אומרת, כן ירבה, א איד ווערט נישט אינטערדריקט פון פראבלעמען, פון ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה וועט מען נישט אוועק נעמען א איד פונעם רבונו של עולם, א איד ווערט צובראכן ביי זיך ווען ער האט א שווערן טאג, א שווערע מצב איז אסאך מאל מקרב צום אויבערשטן, ער זעט אז ס'איז דא א דין וחשבון, אז עס פירט זיך פון הימל עפעס האט מען מיט אים א חשבון, אייביג קומט אים אונטער עפעס א פראבלעם, אמאל איז עס אין די געשעפטן, אמאל איז עס אין די פרנסה, אמאל אין שטוב, און אמאל מיט קינדער,

דער אויבערשטער זאל אפהיטן יעדן איינעם. ווען ס'קומט א זמן וואס מ'שפירט עפעס, דארף מען וויסן דער ערשטע אדרעס איז דער אויבערשטער, ס'מאכט זיך גאר נישט פון זיך אליין, לא עביד קודשא בריך הוא דינא בלא דינא, ס'איז נישט דא א זאך וואס קומט אויף א מענטש אן דעם וואס מ'האט דאס אויסגערופן פון אויבן, אין אדם נוקף אצבעו, א קלאפ אין א פינגער, אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה (חולין ז:), **נאר אויב מ'האט אויסגערופן אויבן.** ביי אידן איז ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה ברענגט נאר צו אז מ'זאל נאנטער ווערן צום אויבערשטן. ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה, און דורכדעם וידע אלקים, דער אויבערשטער האט געזעהן וויאזוי אידן ווערן נאנט צו אים דורך די עבודה, האט דער אויבערשטער נאכדעם זיך מרחם געווען אויף זיי.

שטייט פונעם חיד"א, די תורה זאגט אויף די אומות העולם אז זיי הערן צו צו די מעוננים און צו די קוסמים, ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך (דברים יח-יד), פאר דיר האט דער אויבערשטער נישט אזוי געגעבן, נביא מקרבך מאחיך וועט דיר דער אויבערשטער אויפשטעלן. ברענגט צו דער חיד"א, ואתה ילא כן' נתן לך ה' אלקיך, דער אויבערשטער האט אונז געגעבן א תורה וואס ביי תורה איז דא ילא' און יכן', ילא' זאכן וואס מ'טאר נישט טון, און יכן' דאס איז מצות עשה'ס. ווען פרעה האט געזאגט יפן' ירבה, אונז גייען ארויפלייגן אויף זיי א עבודה קשה, אונז גייען זיי מכשיל זיין מיט עבירות, און דורכדעם וועלן אונז קענען אויף זיי שולט זיין. רוח הקודש אומרת יכן' ירבה, דאס וועט נאר צוברענגען מצוות און מעשים טובים, א איד ווען ער באקומט קלעפ טוט ער זיך דערהייבן צום אויבערשטן, און ער ווערט נאנטער צום באשעפער, ווען פרעה זאגט יפן' ירבה, זאגט רוח הקודש יכן' ירבה .

קרוב ה' לכל קוראיו

אבער ס'ליגט דערין נאך טיפערס, ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך, מ'האט אמאל גערעדט דערפון, קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, דער אויבערשטער איז נאנט צו יעדן איינעם פון אונז, בנים אתם להי' אלקיכם, מיר זענען קינדער פארן אויבערשטן, דער אויבערשטער איז אונזער טאטע, א טאטע האט רחמנות אויף א קינד. ווען א קינד איז אוועק געגאנגען פונעם טאטע'ן, ער האט זיך

אפגריסן פונעם פאטער, ווען דאס קינד וויל צוריק קומען, שטרעקט אויס די טאטע א האנט פארן קינד און ער איז אים מקבל. א קינד פון א טאטע'ן ווערט קיינמאל נישט אפגריסן, אפילו ווען ער גייט אוועק, ס'קומט א צייט ווען ער וועקט זיך אויף, נעמט מען אים אריין מיט ביידע הענט אינאיינעם. ווען א איד ווערט אפגעריסן ח"ו פונעם אויבערשטן, איז ער נישט פארפאלן, ער איז נישט פארלוירן, ס'איז נישט אז מ'קען נישט מער צוריק קומען, יעדער איד קען זיך צוריק דרייען, ווען ער דערמאנט זיך קען ער צוריק ווערן נאנט צום באשעפער.

אין הייליגע ספרים שטייט, כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו (תהלים קג-יב), ווען א מענטש שטייט מיט'ן פנים צו מזרח, ווי לאנג נעמט אים ער זאל זיך אויסדרייען אויף מערב זייט, א סעקונדע, איין דריי אז מ'געבט זיך איז ער אויף די אנדערע זייט. כרחוק מזרח ממערב, אזוי ווי ס'איז ווייט אויסצודרייען פון מזרח אויף מערב, אזוי איז הרחיק ממנו פשעינו, אזוי טוט דער אויבערשטער מקבל זיין אידן. ווען א איד טוט תשובה טוט אים דער אויבערשטער מקבל זיין, ער קען צוריק קערן זיך צום באשעפער שטענדיג, א איד איז קיינמאל נישט פארפאלן. נישט קוקן קיינמאל אויף וואס ס'איז אדורך געגאנגען, נישט קוקן אויף זיין מצב ווי ער איז געפאלן, ווי ער איז געזינקען ווי ער איז נכשל געווארן, נישט דאס איז זיין ארבעט יעצט צו זיין פארנומען מיט'ן עבר, זיין ארבעט איז צו זיין פארנומען מיט'ן עתיד, וואס גיי איך טון מארגן, וואס גיי איך מארגן משנה זיין פון דעם וואס איך בין געווען נעכטן, וואס גיי איך מיך טוישן, איך וויל זיך צוריק קערן. מ'איז געפארן נישט אויפ'ן ריכטיגן זייט, מ'קען מאכן א יו טורען זייער שנעל, מ'דארף זיך נאר אויסדרייען און צוריק פארן אויף די אנדערע זייט, אזוי אויך קען מ'זיך צוריק קערן צום אויבערשטן.

תשובה מאהבה זדונות נעשה לו כזכיות

די גמרא (יומא פו.) זאגט, ס'איז דא צוויי ערליי תשובה'ס, ס'איז דא תשובה מיראה און ס'איז דא תשובה מאהבה. תשובה מיראה איז, מ'דערמאנט זיך מ'וועט אפגעבן דין וחשבון, און פון יראה טוט ער תשובה, ער וויל נישט אדורכגיין וואס מ'דארף אדורכצוגיין שפעטער, ער האט חרטה אויף וואס ס'איז געווען, ער האלט דאך שוין נאך די תאוה, ס'איז שוין אדורכגעגאנגען, ער וועט ממילא נישט מער הנאה האבן

דערפון, טוט ער יעצט תשובה און ער וויל זיך צוריק קערן צום אויבערשטן, טוט דער אויבערשטער מכפר זיין, ידו פתוחה לקבל שבים, דער אויבערשטער טוט יעדן איינעם אן נעמען ווער ס'וויל זיך צוריק קערן צום אויבערשטן, אפילו ווען ס'איז דא מקטריגים אויבן אין הימל, שטייט אין די גמרא (סנהדרין קג.) אז דער אויבערשטער איז חותר חתירה מתחת כסא הכבוד, דער באשעפער איז פותח יד בתשובה, ער טוט אויסשטרעקן א האנט פון די זייט מקבל זיין בתשובה.

חז"ל זאגן אונז אז ס'איז דא נאך א העכערע מדריגה אין תשובה, תשובה מאהבה איז זדונות נעשו לו כזכיות, א איד קען נעמען זיינע עבירות וואס ער האט געטון און אלעם מהפך זיין פאר זכותים. ווען א איד טוט תשובה ערליך, נישט ווייל ער האט מורא פונעם גיהנם, און נישט ווייל ער האט מורא אז דער אויבערשטער וועט אים מעניש זיין, נאר עס טוט אים פשוט וויי, ווי קומט זיך עס פאר א קינד אוועקצוגיין פון א טאטי'ן, דער רבונו של עולם טוט אזויפיל גוטס מיט אונז, דער רבונו של עולם געבט דיר לעבן, ביזט געזונט, ב"ה האסט א שטוב, האסט קינדער, דו האסט פרנסה, פארוואס זאלסטו דיך אזוי אויף-פירן, פארוואס זאלסט נישט צוריק צאלן פארן אויבערשטער וואס ער טוט מיט דיר אזויפיל חסד. ווען א איד ווערט אמאל נתעורר פון אהבת השם, מיט ליבשאפט צום אויבערשטן, ער האט דעמאלטס א גוטע מחשבה, ער ליינט אמאל קריאת שמע, און ווען ער זאגט ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, מ'דארף ליב האבן דעם אויבערשטן מיט'ן גאנצן הארץ, און ס'ווערט ביי אים נתעורר א נקודה פון אהבה צום רבונו של עולם, און ער טראכט ביי זיך דעמאלטס אוי איך האב דאך ליב דעם באשעפער, פארוואס זעה איך אזוי אויס, פארוואס פיר איך זיך נישט אויף ווי ס'דארף צו זיין, קען ער צוקומען צו א נקודה פון תשובה מאהבה, פון ליבשאפט צום אויבערשטן קומט אים אריין א הרהור תשובה, האט ער א כח מהפך זיין זדונות פאר זכיות.

קען זיין, ס'איז דא א פסוק וואס דוד המלך זאגט אין תהלים, אחת דבר אלקים, שתים זו שמעתי, כי עוז לאלקים, ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו (תהלים סב-יב), נישט מאריך זיין מיט דקדוקים, נאר דוד המלך זאגט דעם פסוק אויף תשובה,

אחת דבר אלקים, דער אויבערשטער האט אונז געשריבן איינמאל אין די תורה ושבת עד הי' אלקיך (דברים ל-ב), מ'קען זיך צוריק קערן צום אויבערשטן, אבער שתים זו שמעתי, די תשובה פארשטיי איך און איך האב געהערט אז ס'איז דא צוויי ערליי אופנים וויאזוי מ'קען תשובה טון פארין אויבערשטן. איינס איז תשובה מיראה, און נאכדעם איז דא תשובה מאהבה. כאטשיג כי עוז לאלקים, ס'איז א שווערע זאך, ס'איז דא מקטריגים אויבן אין הימל, ס'איז עוז ער זאל מקבל זיין בתשובה, דעסטוועגן דאך איז ידו פתוחה לקבל שבים. און נישט נאר אז דער אויבערשטער טוט מעביר זיין דעם חטא, נאר כי לך הי' חסד, ס'איז א חסד פונעם אויבערשטן, כי אתה תשלם לאיש, אז דער אויבערשטער טוט באצאלן פאר א מענטש אויף די עבירות וואס ער האט געטון, כמעשהו, כאילו ער וואלט געטון א מצוה פארין אויבערשטן.

ואתה ילא כן' נתן לך הי' אלקיך, דער אויבערשטער האט דיר געגעבן א כח פון תשובה מאהבה, דו קענסט פון דעם ילא' מאכן יכן'. דאס איז א מדריגה וואס נאר אידן האבן, אומות העולם קענען נישט צוריק קערן מיט תשובה, תשובה ניצט נאר ביי אידן (תנחומא האזינו ד), ואתה ילא כן' נתן לך הי' אלקיך, דיר האט דער אויבערשטער געגעבן דעם כח פון א ילא' פון א עבירה וואס מ'האט נישט געטארט טון, ביזט נכשל געווארן, קענסט עס מהפך זיין, אויף דאס אליין וועסטו באקומען שכר דערויף, ס'קען ווערן א יכן', כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. ווען פרעה זאגט פן ירבה, איך גיי זיי מכשיל זיין מיט חטאים, איז דעמאלטס רוח הקודש אומרת, פון די יפן' ירבה וואס דו וועסט זיי ברענגען צו חטאים, יכן' ירבה פון דעם וועט נתרבה ווערן שפעטער נאך מצוות.

גודל כח התשובה, ובפרט בימי השובבי"ם

יעדער איד קען זיך צוריק קערן צום אויבערשטן, מ'דארף זיך מתבונן זיין, דאס לעבן פון א מענטש איז פארגענגליך, אבער וואס מ'כאפט אריין אויף די וועלט דעם האט מען. סוף כל סוף קיינער וויל נישט אוועקגיין פון די וועלט אן דעם וואס ער האט תשובה געטון, קיינער וואלט נישט געוואלט איבערלאזן די וועלט מיט זיין פעקל חטאים וואס ער האט, יעדער וואלט געוואלט זיכן א וועג וויאזוי קענען נאנט ווערן צום אויבערשטן. און אונז האבן די מעגליכקייט, ס'ליגט אין אונזער הענט, אויב

אונז ווען מקבל זיין אויף זיך גדרים און סייגים אין די זאכן וואס ברענגען אים צו א חטא, קען ער זיין נאנט צום אויבערשטן.

ס'איז דאך טעג וואס איז מסוגל פאר תשובה, טעג וואס זענען דערהויבענע טעג, מ'דארף עס אויסנוצן מרבה זיין אין אמירת תהלים, ווען מ'האט צייט זאגן אפאר קאפיטלעך, ער האט צייט אביסל זאגט ער אביסל, פרייטאג'ס און שבתים האט ער מער צייט זאגן א יום תהלים, זאג האלב תהלים, און אז דו קענסט זאגן גאנץ תהלים איז מה טוב ומה נעים. ווייז דיך אוים צום אויבערשטן, רעדט דיך אוים צום רבונו של עולם, קער זיך צוריק צום אויבערשטן, וועסטו זען דו וועסט ווערן א אנדערע מענטש פון דעם וואס דו ביסט געווען, ס'וועט זיך דיר עפענען א נייע וועלט, א ליכטיגע וועלט. ווען א איד איז זיך מתקרב צו תורה ומעשים טובים, אויסנוצן די צייט, תורה עבודה און גמילות חסדים וואס זענען די שלשה עמודים וואס העולם עומד עליהם, דעמאלטס קען זיך א איד גרינג מקרב זיין צום אויבערשטן.

כי אתה שומע תפלת כל פה

תפלה, ווי וויכטיג ס'איז צו דאווענען, צו אלעס קען א מענטש צוקומען דורך תפלה, דער אויבערשטער איז שומע תפלת כל פה. אבער דאווענען איז נישט טייטש מ'קומט אריין אין בית המדרש מ'האט אפגעזאגט די ווערטער פון די תפלה און מ'איז ארויסגעגאנגען, נאר די פאר מינוט וואס מ'דאווענט זיי דארטן, דייך קאפ זאל זיין ביי די תפלות, גלייבן אז דער רבונו של עולם פירט אלעס, אלע פראבלעמען וואס דו האסט אינדרויסן אויף די גאס קענסטו אלעס מסדר זיין אין בית המדרש. די פראבלעמען איז נישט אינדרויסן אויף די גאס, און נישט ווען דו האסט צו טון מיט מענטשן, נישט ווען דו דארפסט האבן לויערס, סעיל'ס מענס אינדרויסן זיי זאלן דיר פירן די געשעפטן, אוודאי דארף מען צו טון השתדלות, אבער די ברכה וואס מען דארף צו דעם ליגט אין בית המדרש, דיין שחרית וויאזוי דו דאוונסט צופרי דארט ליגט דיין ברכה. א פשוט'ע מנחה וויאזוי דו דאוונסט, קענסטו מיט דעם אסאך און אסאך אראפנעמען פון די פראבלעמען וואס דו האסט.

שטייט אין ספר שערי חיים אויף תהלים, פון הגאון רבי חיים סופר זצ"ל, לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי (תהלים צד-יז), ווען א מענטש טראכט

ילולי ה' אפילו אן דעם אויבערשטן 'עזרתה לי' קען איך מיך אליין אויך העלפן, איך דארף נישט דאווענען דערויף, איך דארף נישט מתפלל זיין, איך האב א גוט געשעפט, איך האב א גוטן ביזנעס, איך קען מיך אליין א עצה געבן, איז 'כמעט שכנה דומה נפשי', וועט ער צום סוף זען אז ער וועט ליגן אין דומה. אבער 'אם אמרתי' ווען א מענטש זאגט 'מטה רגלי' מיינע פיס לאזן זיך אויס, איך קען נישט אליין טון, דעמאלטס וועט דער אויבערשטער מקבל זיין, 'חסדך ה' יסעדני', דעמאלטס טוט די חסד פונעם אויבערשטן ארום נעמען דעם מענטש. וויסן אונז קענען גארנישט טון, אונז קענען אליינ'ס נישט אנקומען צו גארנישט, אבער מיט'ן רבונו של עולם קען מען אנקומען זייער ווייט. א איד דארף אוועק געבן צייט אויף תפלה, און דאווענען דארף זיין מיטן גאנצן הארץ, במחשבה זיין דארטן, דעמאלטס איז דער אויבערשטער מקבל די תפילות.

די גמרא (ברכות ט:) זאגט, אז איינער איז מסמיך גאולה לתפלה וועט ער נישט ניזוק ווערן כל היום. ס'איז א מחלוקת דארט וואס ס'מיינט סמיכות גאולה לתפלה, אבער איך מיין לעניננו אז דער פשט דערפון איז, ווען איינער וויל האבן א גאולה, ער וויל ווערן אויסגעלייזט פון זיינע פראבלעמען און פון זיינע צרות, און ער ווייסט איך אליין קען זיך נישט אויסלייזן פון מיינע פראבלעמען, איך גיי דאווענען, איך גיי בעטן פונעם אויבערשטן, זיין גאולה איז ער סומך צו די תפלה, אז ער האט נישט קיין גאולה אליין, ער קען זיך נישט אליין גואל זיין נאר מיט תפלה, וועט ער אנקומען דערצו, עס איז דא א הבטחה זאגט די גמרא אז אינו ניזוק כל היום, ער וועט זען ער וועט האבן א ברכה און ער וועט נישט ניזוק ווערן. דאס איז אונזער עבודה, דאווענען און מתפלל זיין צום אויבערשטן, טון מצות און מעשים טובים און נאנט צו ווערן צום באשעפער.

להסתכל במעשי הגויים כמו במעשה בהמה וחיה

די תורה הקדושה פארציילט, אז ווען דער אויבערשטער האט זיך מגלה געווען פאר משה רבינו אז ער זאל גיין אויסלייזן אידן, און משה רבינו האט גענומען די ווייב מיט די קינדער ער האט זיי צוריק געברענגט אויף מצרים, שטייט אין פסוק ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור' (ד-כ), ער האט זיי ארויפגעלייגט אויף א חמור, און ער האט מיט זיי געריטן אויף מצרים. די גמרא (מגילה ט.) פארציילט אז תלמי

מלך מצרים, האט אמאל צוזאמגענומען זיבעציג חכמים אז יעדער זאל אפשרייבן די גאנצע תורה פאר אים, מ׳זאל נישט קענען איבערשמיסן, ער האט געוואלט זען צו סישטימט, האבן זיי משנה געווען געוויסע פסוקים אין די תורה ווייל זיי האבן געוויסט אז ס׳וועט נישט געפעלן פאר תלמי המלך. און דער אויבערשטער האט אריינגעגעבן רוח הקודש אין אלע, זיי האבן נישט געוויסט איינער פונ׳ם צווייטן, און יעדער איינער האט געמאכט די זעלבע שינוי.

איינע פון די שינוים איז געווען דער פסוק, וירכיבם על החמור, האבן זיי געשריבן וירכיבם על נושא בני אדם, נישט אויף א חמור נאר על נושא בני אדם, אויף א גמל וואס טראגט מענטשן. תלמי וועט נישט גלייבן אז משה רבינו האט געטראגן די ווייב און קינדער אויף א חמור, ס׳איז נישט די סדר פון רכיבה אויף א חמור, דער סדר איז אויף א סוס אדער א גמל, האבן זיי אויסגעבעסערט דעם פסוק. דארף מען דאך פארשטיין, אז מ׳קען זיך אַנטשעפען אויף וירכיבם על החמור, פארוואס שטייט עס אזוי אין פסוק. ולמאי נפקא מינה האט די תורה בכלל געדארפט פארציילן ווי אזוי זיי זענען געקומען, צו מ׳איז געקומען מיט א קאר צו מיט א טראק צו מיט א באס, עס איז גענוג צו שרייבן, ער האט גענומען די ווייב מיט די קינדער און געגאנגען צוריק אויף מצרים.

קען זיין די כוונה, מ׳דרייט זיך דאך צווישן גוים און ס׳קלעבט זיך אן, דער רמב״ם (הל׳ דעות ו-א) זאגט דאך אז א מענטש ווערט נגרר נאך זיין סביבה. אז מ׳דרייט זיך צווישן ערליכע אידן ווערט מען ערליך, אבער אז מ׳דרייט זיך במשך פון די וואך מיט גוים, געמיינע גוים, און מ׳הערט וויאזוי זיי רעדן, און מ׳זעט ווי זיי דרייען זיך און ווי זיי קומען אן, ס׳האט א השפעה אויף יעדן מענטש די סביבה. איך האב געזען אמאל שטיין, אז יעקב האט געזאגט עם לבן גרתי ואחר עד עתה ויהי לי שור וחמור (בראשית לב-ה), יעקב האט געהאט די זעלבע פראבלעם ביי לבן, לבן הארמי וואס איז געווען בעמקי הקליפות, לבן ביקש לעקור את הכל, אזא יעקב א איש תם יושב אהלים האט זיך געדארפט דרייען ביי א לבן אין שטוב, און ער האט זיך געפירט ערליך, לבן האט נישט געהאט קיין שליטה אויף אים, יעקב איז נישט נפגם געווארן, ויבא יעקב שלם, ער איז אהיים געקומען גאנץ, שלם בממונו שלם בתורתו שלם בגופו. ווי האט יעקב געקענט

זיין אין לבנ'ס שטוב, צוואנציג יאר זיין פארבינדן מיט אזא לבן, און געבליבן א יעקב אבינו.

נאר יעקב אבינו האט אנגעקוקט דעם לבן ווי א שור און א חמור, ווי א בהמה, ווען א מענטש ווערט וואוינען צוזאמען מיט א בהמה מיט א קעצל צו מיט א הונטל, אדער ער ווערט זיך ארומדרייען און א טור גארטן צוזאמען מיט בהמות, און ער ווערט זען אז א בהמה טוט מעשה בהמה, ווערט אים נישט איינפאלן צו טראכטן איך גיי נאכטון וואס די בהמה טוט, ס'איז דאך א בהמה, איך בין נישט קיין בהמה איך בין א מענטש, איך בין אסאך העכער פון דעם. אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרואים אדם (יבמות סא.), מענטשן זענען נאר אונז, אתם קרוים אדם, מ'דארף נישט קיין פשעטליך דערוף ס'איז פשוטו כמשמעו, אתם קרויים אדם, אונז פירן זיך אויף ווי מענטשן, מיר קענען שולט זיין אויף זיך, ווען ס'קומט א תאוה, ס'קומט א זאך וואס מ'דארף נישט טון. אונז פירן זיך ערליך, אונז פירן אונזער געשעפטן ערליך, אונז זענען נישט קיין גנבים און קיין גזלנים, אונז טוען נישט אזעלכע עבירות וואס זיי טוען, אתם קרויים אדם, אונז זענען מענטשן. מצרים בשר חמורים בשרם, זיי זענען חמורים, א חמור טוט א זאך וואס ס'פאסט פאר א חמור, פאר א חמור פאסט עס צו טון אבער פאר מיר פאסט עס נישט צו טון.

יעקב האט געזאגט עם לבן 'גרתי', איך בין געווען אזוי ווי א גר ביי לבן, איך האב נישט געוואוינט ביי לבן, איך האב זיך ארומגעדרייט דארט ווי איינער וואס איז נאר פראוויזאריש ביי לבן, און תרי"ג מצות שמרתי, איך האב אפגעהיטן אלע מיינע מצות, ער האט מיך נישט מכשיל געווען. פארוואס, ווייל ויהי לי שור וחמור, דער לבן איז געווען פאר מיר א שור און א חמור, פון א שור און א חמור לערנט מען זיך נישט אראפ. ווען מ'ווייסט אז יענער איז א בהמה, פון א בהמה לערנט מען זיך נישט. ווען מ'מיינט אז יענער איז אויך א מענטש, און מ'קוקט יענעם ארויף אז ער איז אפשר א געלערנטער מענטש און ער איז א אינטעליגענטער מענטש, און ער זינדיגט, ברענגט עס אז אנדערע זאלן נאכגיין אין זיינע וועגן, ווען אונז וועלן אראפקוקן די מעשה אומות העולם, אראפקוקן זייער פירעכטס וויאזוי זיי פירן זיך, וויסן דאס איז נישט קיין מענטשן דאס איז בהמות, פאר א בהמה פאסט זיך אזוי צו

פירן, אונז זעמיר איידל, אונז זעמיר ערליך, אונז פירן זיך נישט אזוי ווי זיי, דעמאלטס קען מען זיך האלטן ערליך.

משה רבינו האט געדארפט צוריק ברענגען זיין ווייב און קינדער אויף מצרים, און ער האט מורא געהאט, על הראשונים אנו מצטערים, געגוג די וואס זענען דארטן און דארף צוקוקן די מעשה המצריים וואס איז א ערות הארץ, ברענגסטו אריין דא זיי אויכעט. משה רבינו האט אבער אויסגעלערנט די ווייב און קינדער זאלן אנקוקן די מצריים אז זיי זענען חמורים, זיי זענען בהמות, מיקומט אריין אין א שטאט פון חמורים, און מ'דרייט זיך ארום צווישן חמורים, קוקט מען נישט נאך די חמורים זיך אפצולערנען זייערע מעשים. ווען משה רבינו האט גענומען די ווייב מיט קינדער און ער האט זיי געטראגן אויף מצרים, 'וירכיבם' האט ער זיי געמאכט רייטן 'על החמור', די השקפה וואס ער האט אריינגעגעבן אין זיי איז, אז די מצריים זענען חמורים, אזוי שטייט אין פסוק (יחזקאל כג-כ) בשר חמורים בשרם, ער האט אויסגעלערנט זיינע קינדער זאלן וויסן אז זיי זענען בהמות, זענען נישט קיין מענטשן, קוק דיך נישט אים אויף וואס זיי טוען, פאר א מענטש וואס איז א אינטעליגענטער מענטש פאסט זיך נישט ער זאל זיך אזוי פירן, אתם קרויים אדם, אונז זענען זרע אברהם יצחק ויעקב, אונז פירן זיך נישט אזוי ווי זיי פירן זיך. און דאס געבט דעם כח אז מ'זאל זיך קענען האלטן אינעם גלות, ווען א איד ווייסט אונז זענען א דערהויבן פאלק, אונז קענען זיך נישט אראפלאזן צו טון וואס א גוי טוט, אונז ווילן נישט, ס'אינטרעסירט אונז נישט וואס א גוי טוט. ווען איך הער זיי רעדן און איך זעה וויאזוי זיי פירן זיך אויף, קוק איך אן וויאזוי בהמות פירן זיך, ס'איז נישט פאר קיין מענטשן אזוי זיך צו פירן, דעמאלטס קען מען זיך האלטן ערליך.

גודל הנסיונות בזמנינו

דאס איז די זמן היינט, וואס אין אזא שווערע גלות האט דער אויבערשטער אונז אריינגעלייגט, ס'ווערט ביטערער פון טאג צו טאג, די נסיונות וואס אונז האבן היינט אויף די גאסן איז דאך אין לשער, ס'איז נישט נאר אין די גאסן, די טעכנולוגיא האט עס אריינגעברענגט אין אלע שטיבער. מ'רעדט דאך נישט פון שטיבער וואס איז אן א פילטער, איך גלייב נישט אז ס'איז דא אפילו איינער דא פון

אונזער ציבור וואס האט א כלי אן א פילטער, מ'האט שוין אזויפיל גערעדט דערפון, אזויפיל מעורר געווען דערויף, מ'איז אפגעהיטן. איך רעד שוין אפילו פון וואס איז יא געפילטערט, איז אויך נאר אויפ'ן שפיץ גאפל, און כל שכן ווען מ'רעדט נאך ווען ס'איז אין געשעפטליך וכדומה, אונז דארפן אכט געבן עד קצה האחרון, אונז ווילן זיין ערליך, אונז ווילן זיך פירן ערליך, און ווילן זיך צוגרייטן, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין, אונז ווילן פירן ערליכע אידישע שטיבער, אונז ווילן אונזערע דורות זאלן זיין ערליך.

אונז זענען ממשיך דעם שלשלת פון אונזערע אבות, אונז זענען זרע אברהם יצחק ויעקב, איך וועל נישט איבערלאזן וואס מיין טאטע און מיין זיידע און מיין עלטער זיידע האבן זיך געפירט, זיי האבן זיך מוסר נפש געווען פאר'ן אויבערשטן, זיי האבן זיך געלאזט פארברענען על קידוש השם. אלע פון אונז זענען קינדער וואס די עלטערן האבן זיך מוסר נפש פאר'ן אויבערשטן, פון אונז בעט מען נישט מען זאלן זיך ווארפן אין פייער פאר'ן אויבערשטן, פון אונז בעט מען מיר זאלן פראבירן מוותר צו זיין אויף זאכן וואס ס'ציט דאס הארץ. מ'דארף זען צו מאכן זיך גדרים וסייגים, אין יצר הרע שולט אלא במה שעיניו רואות, די ערשטע גדר הייבט זיך אן ביי די אויגן, ווען א מענטש מאכט זיך גדרים און סייגים נישט נאכצוגיין נאך די אויגן, איך וויל נישט אלעס וויסן, איך וויל נישט אלעס זען, איך וועל זיך אוועקדרייען פאר ס'קומט מיר די נסיון, איז זייער גרינג ער זאל קענען עומד זיין. ווען מ'זעט און מ'היט זיך נישט, דעמאלטס הייבט עס אן צו ברענגען א לב חומד, עין רואה והלב חומד, דעמאלטס דארף מען שוין האבן סייעתא דשמיא אז מ'זאל נישט נכשל ווערן, אבער אז מען מאכט זיך גדרים צו היטן די אויגן פאר ס'קומט צו, דעמאלטס קען יעדער איינער.

אהבתי אתכם אמר ה'

זאל דער אויבערשטער געבן אונז זאלן קענען אויסנוצן די טעג נאנט צו ווערן צום אויבערשטן, דער באשעפער האט ליב אידישע קינדער, דער באשעפער ברענגט אונז די אלע נסיונות כדי מיר זאלן עומד זיין אין דעם נסיון, דער באשעפער זאל אונז קענען מנחיל זיין אונזער נחלה לעולם. מ'שטייט דאך שוין אזוי נאנט צו דער

גאולה, אָט אָט וועט קומען די גאולה, ווייל דער גלות קען שוין לאנג נישט נעמען. לויט די היינטיגע אומשטענדן זעט יעדער איינער בחוש אז ס'וועט נישט נעמען קיין לאנגע צייט בדרך הטבע, אז מ'זאל זיך קענען האלטן אידיש מ'זאל זיך קענען האלטן ערליך לויט די נסיונות הזמן, אוודאי וועט דער אויבערשטער מחיש זיין די ישועה פאר אונז. זאל דער באשעפער געבן עס זאל ארויס קומען א כבוד שמים, יעדער זאל זיך מיטנעמען פונעם שבת וואס ער שפירט אז ס'איז נוגע פאר אים, זה בכה וזה בכה, אבער מיט עפעס דארף מען אוועקגיין. יעצט אפמאכן ביי זיך וואס ער פילט ער קען עפעס צוגעבן, אז ווען ער גייט אהיים פונעם שבת זאל ער מער מוסיף זיין על כל פנים אין איינע פון די אלע ענינים וואס מ'האט גערעדט אין משך פונעם שבת.

זאל דער אויבערשטער געבן אונז זאלן קענען זיך צוזאמקומען נאר מתוך שמחה וטוב לבב, אין זכות וואס אידן זענען זיך צוזאמגעקומען נאר פארן אויבערשטעין וועגן, ווייל אונז ווילן נתעלה ווערן, אונז ווילן ווערן נאנט צום אויבערשטן, גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך נאר שאור שבעיסה מעכב, זאל דער אויבערשטער אנעמען די צובראכענע הערצער, אנעמען אונזערע וויטונגען וואס טוט אונז ווי אונזער מצב וויאזוי אונז געפונען זיך. אין דעם זכות זאל דער אויבערשטער געבן אונז זאלן קענען זוכה זיין האבן ערליכע אידישע דורות, נאנט ווערן צום אויבערשטן, מיר זאלן זוכה זיין אלע אינאיינעם אקעגן צו גיין משיח צדקינו בב"א.